

Yoğun Bakım Hemşirelerinin Hasta Mahremiyetini Koruma ve Sürdürme Durumlarının Değerlendirilmesi

The Evaluation of the Situations of Protecting and Maintaining Patient Privacy of Intensive Care Nurses

Sevil Olğun¹ Gülelgün Türk²

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Aydın, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 12/12/2022

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 13/04/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, Published online: 15/10/2023

ÖZ

Amaç: Araştırma yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetini koruma ve sürdürme durumlarını değerlendirmek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı-kesitsel tipteki araştırma Eylül-Aralık 2020 tarihlerinde bir üniversite hastanesinin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireler ile (n=202) yapıldı. Veriler "Hemşire Tanıtım Formu" ve "Hasta Mahremiyet Ölçeği (HMÖ)" kullanılarak toplandı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Kruskal-Wallis H test ve Mann-Whitney U testi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 27.50±4.01, çoğu kadın (%78.2), bekar (%71.8) ve lisans mezunu (%63.4)'dur. Hemşirelerin %56.4'ü dahili yoğun bakım ünitelerinde görevli ve, %55.4'ü 1-4 yıldır yoğun bakım hemşiresi olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin tamamına yakını hasta mahremiyetini kişisel bilgilerin gizliliği (%91.4) ve beden gizliliği (%92.4) olarak değerlendirmektedir. Çalıştığı yoğun bakım ünitesinde hasta mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünenlerin oranı %90.1'dir. Hemşirelerin HMÖ toplam puan ortalaması 4.48±0.53 olup, eğitim düzeylerine göre HMÖ puanları arasında anlamlı fark saptanmıştır (p<0.05). Hemşirelerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, hemşire olarak çalışma süresi, çalışmakta olduğu yoğun bakım ve yoğun bakımda çalışma süresine göre HMÖ puan ortancaları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05).

Sonuç: Yoğun bakım hemşireleri hasta mahremiyetinin korunma ve sürdürülmesine yüksek düzeyde özen göstermektedir. Yoğun bakım ünitelerinde hasta mahremiyetinin gözetilmesini arttırmak amacıyla hizmet içi eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hasta mahremiyeti, hemşire, yoğun bakım

ABSTRACT

Objective: The research was conducted to determine the evaluation of the situations of protecting and maintaining patient privacy of intensive care nurses.

Method: A cross-sectional study was conducted on nurses (n=202) working in the intensive care units of a university hospital between September-December 2020. The data were collected using "Nurse Identification Form" and "Patient Privacy Scale (PPS)". Descriptive statistics, Kruskal-Wallis H test and Mann-Whitney U test were used in data analysis.

Results: The mean age of the nurses participating in the study was 27.50±4.01, most of them were female (78.2%), single (71.8%) and undergraduate (63.4%). 56.4% of the nurses worked in internal intensive care units and 55.4% worked as intensive care nurses for 1-4 years. Almost all of the nurses considered patient privacy as confidentiality of personal information (91.4%) and body confidentiality (92.4%). Those who think that patient privacy is violated are 90.1% in the intensive care unit where they work. The nurses' mean total score on PPS was 4.48±0.53, and there was a significant difference between their PPS scores according to their education level (p<0.05). There was no significant difference between the medians of PPS scores according to age, gender, marital status, working time as a nurse, and working time in the intensive care unit and intensive care unit (p>0.05).

Conclusion: Intensive care nurses a high level of attention to the protection and maintenance of patient privacy. It is recommended to organize in-service training in order to increase the observance of patient privacy in intensive care units.

Keywords: Patient privacy, nurse, intensive care

ORCID IDs of the authors: SO:0000-0002-8848-3259; GT:0000 0001 8649 0204

Sorumlu yazar/Corresponding author: Sevil Olğun

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Aydın, TÜRKİYE

* Bu çalışma 01-02 Aralık 2022 tarihinde düzenlenen Trakya Üniversiteler Birliği V. Uluslararası Sağlık Bilimleri Kongresi sözel bildiri olarak sunulmuştur.

e-posta/e-mail: sevil_olgun@hotmail.com

Atf/Citation: Olğun S, Türk G. (2023). Yoğun bakım hemşirelerinin hasta mahremiyetini koruma ve sürdürme durumlarının değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 6(3), 591-598. DOI:10.30108/ouhcd.1217950

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Mahremiyet Arapça kökenli bir kelime olup, gizlilik anlamına gelmektedir (Avaner, 2018; Diler, 2014). Birbiriyle ilişkili olan mahremiyet ve gizlilik kavramları, bireyin başkaları tarafından öğrenilmesini istemediği özel yaşamının, kişisel bilgilerinin ve sırlarının korunması ve ifşa edilmesinin engellemesidir (Burkhardt ve Nathaniel, 2013; Leino-Kilpi ve ark., 2001). Temel bireysel hak olan mahremiyet hastalar açısından oldukça önemlidir. Hasta mahremiyetinin korunması hastaların kendilerini güvende hissetmesini sağladığı gibi, tedavi sürecini de hızlandırmaktadır (Aslan ve ark., 2019).

Hasta mahremiyeti; hastanın tanı, tedavi ve bakımı ile ilgili bilgilerin gizliliğinin yanı sıra fiziksel, sosyal ve psikolojik değerlerinin sınırlarını kendisinin belirlediği özel yaşam alanıdır (Akar ve ark., 2019; Can, 2020; Gündüz ve Altıntaş, 2019; Leino-Kilpi ve ark., 2001). Mahremiyet, Uluslararası Hemşireler Birliği'nin (ICN) ve Türk Hemşireler Derneği'nin (THD) belirlemiş olduğu önemli bir etik ilke olup, hemşirelik uygulamalarında hastaların fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilgi mahremiyetlerine saygı duymayı gerektirir (ICN, 2021; Leino-Kilpi ve ark., 2001; Özata ve Özer, 2017; THD, 2009). ICN tarafından, hemşirelerin hasta mahremiyeti ve gizliliğinin sağlanmasında, hastaların kişisel bilgilerinin toplaması, kullanılması, erişimi, iletilmesi, depolanması ve açıklanmasında yasal sorumlulukları olduğu bildirilmiştir (ICN, 2021). THD'nin "Hemşireler İçin Etik İlke ve Sorumluluklar" başlığında sunduğu yayınında da; hemşireler tarafından, hastaların fiziksel, ruhsal ve sosyal mahremiyetlerinin korunması, hasta ya da ailesi ile ilgili bilgilerin yasal zorunluluk ya da rızalarının olmadan paylaşılmaması ve gizliliğinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir (THD, 2009).

Hasta mahremiyetine saygı çok boyutlu olmasına rağmen yapılan çalışmalarda, hastaların fiziksel mahremiyetinin korunduğu halde, özel yaşamı ve kişisel bilgilerine ilişkin mahremiyetinin ihlal edilebildiği belirtilmektedir (Kim ve ark., 2017; Öztürk ve ark., 2014b). Hasta mahremiyetinin ihlaline teknolojik gelişmeler, bilgisayarların veri depolamak için kullanılması ve tıbbi araştırmalardaki ilerlemeler vb. neden olmaktadır (Nayeri ve Aghajani, 2010). Hasta mahremiyetinin korunması ahlaki ve etik bir gereklilik olmasına rağmen, hastanelerde özellikle yoğun bakım

ünitelerinde hasta mahremiyetinin önemsenmediği (Bostan ve Ünal, 2019; Çınar ve Dağlı, 2021; Kim ve ark., 2017), ve sonuçta hastaların mahremiyet eksikliği nedeniyle stres yaşadıkları belirtilmektedir (Gencer ve Karakoç Kumsar, 2020; Mollaoğlu ve ark., 2022; Zaybak ve Çevik, 2016). Özellikle yoğun bakım hastaları tarafından kadın ve erkeklerin aynı odada bulunması, perde, çarşaf, örtü gibi ekipmanların olmaması nedeniyle fiziksel mahremiyetin korunamaması, başkaları tarafından her an görülebilir olmak, diğer hastalara yapılan tıbbi işlemlere tanık olmak mahremiyet ihlaline yol açan durumlar olarak belirtilmektedir (Mollaoğlu ve ark., 2022; Tunçay ve Uçar, 2010; Yılmaz ve Celik, 2022; Zaybak ve Çevik, 2016). Yoğun bakımlarda hastaların mahremiyet ihlallerinin nedenleri arasında; hemşire sayısının az, hasta sayısının çok olması, yoğun bakım ünitelerinin kapı geçiş kontrol sistemlerinde yaşanan sorunlar, idealinden daha küçük ünitelerde bakım verilmesi gibi bireysel ve kurumsal faktörler belirtilmektedir (Yılmaz ve Celik, 2022).

Yoğun bakım ünitelerinde genellikle bilinci kapalı, ventilatör desteğinde ve sedasyon uygulanan hastalar yattığı için, hastanın mahremiyetini korumak ve sürdürmek sağlık profesyonellerinin ve özellikle hemşirelerin önemli bir sorumluluğudur (Gencer ve Karakoç Kumsar, 2020; Mersin ve Bayrak Kahraman, 2019; Timmins ve ark., 2018). Literatürde hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik algı ve tutumunu inceleyen çalışmaların dahiliye, cerrahi gibi genel birimler ile ameliyathane, acil, kadın-doğum, yeni doğan ünitesi gibi özel birimlerde yapıldığı saptanmıştır (Aksoy ve Balcı Akpınar, 2020; Aktan ve ark., 2019; Arslan ve Demir, 2017; Aslan ve ark., 2019; Ceylan ve Çetinkaya, 2019; Tanrıku ve ark., 2020). Özellikle yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireler hastalarla sürekli ve yakın temas halinde oldukları için, hasta mahremiyetinin korunmasından daha fazla sorumludur. Bu nedenle bu araştırma yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetini sağlama ve sürdürmedeki tutum ve davranışlarını ve bunları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Araştırma Soruları:

1. Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine özen gösterme düzeyi nedir?
2. Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine özen gösterme durumunu etkileyen faktörler nelerdir?

Yöntem**Araştırmanın Tipi**

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Batı Anadolu'daki bir üniversite hastanesinin yoğun bakım ünitelerinde Eylül-Aralık 2020 tarihlerinde çalışan hemşireler (n=220) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini için yapılan güç analizinde %2.5 etki boyu ve %80 güç ile 180 hemşireye ulaşılması planlanmış olup, kayıp veriler göz önüne alınarak, 202 hemşire ile 1 Eylül-31 Aralık 2020 tarihlerinde çalışma tamamlanmıştır. Veriler hemşirelerden yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Formların doldurulması 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri "Hemşire Tanıtım Formu" ve "Hasta Mahremiyet Ölçeği (HMÖ)" kullanılarak toplanmıştır.

Hemşire Tanıtım Formu: İlgili literatür araştırılarak oluşturulan formda hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ve hasta mahremiyetine ilişkin temel özelliklerin incelendiği 12 soru bulunmaktadır (Aktan ve ark., 2019; Aslan ve ark., 2019; Öztürk ve ark., 2014b).

Hasta Mahremiyet Ölçeği (HMÖ): Öztürk ve arkadaşlarının (2014a), hemşirelerin hastanelerde yatan hastaların mahremiyetini korumak ve sürdürmek için uygun davranıp-davranmadığını, hasta mahremiyetine özen gösterip-göstermediğini, mahremiyet ihlallerinin olup olmadığını belirlemek amacıyla geliştirdiği bir ölçektir. Toplam 27 maddeden oluşan ölçek 5'li likert tiptedir. Ölçek maddeleri (1) Kesinlikle katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılıyorum, (5) Tamamen katılıyorum şeklinde puanlanmıştır. Ölçek özel yaşam/kişisel bilgilerin gizliliği, cinsiyete ilişkin mahremiyet, kendini koruyamayanların mahremiyeti, bedensel mahremiyet ve uygun ortam oluşturma olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar 27-135 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların 135'e yakın olması hemşirelerin hasta mahremiyetine özen gösterdiklerini, 27'ye yakın olması ise hasta mahremiyetine özen göstermediklerini ifade etmektedir. Bu puanlar, karşılaştırma yapabilmek amacıyla alt faktörler düzeyinde madde sayısına bölünmekte ve 1-5 arasında değişen sonuç elde edilmektedir. Bu

puanların 1.00-1.79 olması mahremiyete gösterilen özenin yok ya da çok az olduğunu, 1.80-2.59 olması mahremiyete özenin az olduğunu, 2.60-3.39 olması mahremiyet özenin orta düzeyde, 3.40-4.19 arası mahremiyete özen yüksek ve 4.20-5.00 arası mahremiyete çok iyi özen gösterildiği şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin içerik geçerliliği değeri 0.91, Cronbach Alpha değeri 0.93 ve Spearman-Brown and Guttman katsayısı 0.85'tir (Öztürk ve ark., 2014a). Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.97 olarak bulunmuştur.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi için SPSS 25.0 paket programı kullanıldı. Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma ile analiz edildi. Verilerin normal dağılıma uyup uymadığı Shapiro-Wilk testi ile hesaplandı. Veriler normal dağılım göstermediği için istatistiksel analizlerden Kruskal-Wallis H test ve Mann-Whitney U testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık p<0.05 olarak kabul edildi.

Bulgular

Araştırma kapsamındaki hemşirelerin yaş ortalaması 27.50±4.01 olup, %59.4'ü 21-27 yaş grubundadır. Hemşirelerin çoğu kadın (%78.2), bekar (%71.8) ve lisans mezunudur. Hemşirelerin %55.9'u 1-5 yıllık çalışma deneyimine sahiptir ve hemşireler ortalama 5.66±3.99 yıldır çalışmaktadır. Hemşirelerin %56.4'ü dahili yoğun bakım ünitelerinde çalışmakta ve %55.4'ü 1-4 yıldır yoğun bakım ünitesinde görev yapmaktadır. Hemşirelerin çoğu hasta hakları ve mahremiyet ile ilgili kurs vb. eğitime katılmış (%65.8) ve hasta hakları yönetmeliğinin (HHY) mahremiyet bölümü hakkında bilgiye sahip (%85.6)'tir. Hemşirelerin tamamına yakını hasta mahremiyetini kişisel bilgilerin gizliliği (%91.4) ve beden gizliliği (%92.4) olarak değerlendirmektedir. Çalıştığı yoğun bakım ünitesinde hasta mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünenler %90.1 olup, bu ihlalin en çok hekimler tarafından yapıldığını belirtenler %53.5'tir (Tablo 1).

Hemşirelerin HMÖ toplam puan ortalaması 4.48±0.53 olup, ölçeğin bedensel mahremiyet alt boyut puan ortalamasının en yüksek (4.54±0.75), cinsiyete ilişkin mahremiyet alt boyut puan ortalamasının ise en düşük (4.18±0.72) olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri (n=202)

Tanıtıcı Özellikleri	n	%
Yaş		
21-27	120	59.4
28-49	82	40.6
Ortalama±SS		
27.50±4.01		
Cinsiyet		
Kadın	158	78.2
Erkek	44	21.8
Medeni durum		
Evli	57	28.2
Bekar	145	71.8
Eğitim düzeyi		
Lise	29	14.4
Önlisans	26	12.9
Lisans	128	63.4
Lisansüstü	19	9.4
Hemşire olarak çalışma süresi (yıl)		
1-5 yıl	113	55.9
6-10 yıl	66	32.7
11 ve üzeri	23	11.4
Çalışmakta olduğu yoğun bakım ünitesi		
Dahili Yoğun	114	56.4
Cerrahi Yoğun Bakım	50	24.8
Pediyatrik Yoğun Bakım	38	18.8
Yoğun bakımda çalışma süresi (yıl)		
1-5 yıl	132	65.3
6-10 yıl	61	30.2
11 yıl ve üzeri	9	4.5
Hasta hakları ve mahremiyet ile ilgili kurs vb. eğitime katılma durumu		
Evet	133	65.8
Hayır	69	34.2
HHY'nin mahremiyet bölümünden haberdar olma durumu		
Evet	173	85.6
Hayır	29	14.4
Mahremiyet kavramının kapsadığı alanlar*		
Kişisel bilgilerin gizliliği	181	91.4
Beden gizliliği	183	92.4

Tablo 1. (devam) Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri (n=202)

Tanıtıcı Özellikleri	n	%
Çalıştığı yoğun bakımda hasta mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünme durumu		
Evet	182	90.1
Hayır	20	9.9
Yoğun bakımda hasta mahremiyetini ihlal edenler*		
Hemşire	50	24.8
Hekim	108	53.5
Diğer sağlık çalışanları	58	28.7
Hasta bakıcılar	47	23.3
Öğrenciler	48	23.8

n: hemşire sayısı, %: hemşire yüzdesi *Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Hemşirelerin eğitim düzeyine göre HMÖ puanları arasında istatistiksel anlamlılık saptanmıştır (p=0.003). Lisansüstü eğitime sahip hemşirelerin (ortc.=4.81) önlisans mezunlarına (ortc.=4.64) göre puanları anlamlı derecede yüksektir (p=0.041). Hemşirelerin yaşı, cinsiyeti, medeni durumu, hemşire olarak çalışma süresi, çalışmakta olduğu yoğun bakım, yoğun bakımda çalışma süresi, hasta mahremiyeti ile ilgili kursa vb. katılma durumu, HHY'nin mahremiyet ile ilgili bölümünden haberdar olma durumu ve çalıştığı yoğun bakımda hasta mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünme durumuna göre HMÖ puan ortancaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır (p>0.05) (Tablo 3).

Tartışma

Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetini sağlama ve sürdürmedeki davranışlarını belirlemek amacıyla yaptığımız çalışmada hemşirelerin hasta mahremiyetine gösterdikleri özenin yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda yoğun bakım hemşirelerinin hasta mahremiyetini gözetme durumunun diğer birimlerde çalışan hemşirelerden yüksek olduğu (Tanrıku ve ark., 2020), yoğun bakım hemşirelerinin ve yatan hastaların mahremiyet, mahremiyetin korunması ve mahremiyet ihlalleri konusunda bilgi ve farkındalıklarının yeterli olduğu belirlenmiştir (Yılmaz ve Celik, 2022).

Tablo 2. Hemşirelerin HMÖ ve alt boyut puan ortalamaları

Hasta Mahremiyet Ölçeği ve Alt Boyutları	Madde Sayısı	Ort. ± SS	Min-Maks	Alfa değerleri
Hasta Mahremiyet Ölçeği	27	4.48±0.53	1-5	0.97
Ölçek Alt Boyutları				
Özel hayat/Kişisel bilgilerin gizliliği	10	4.42±0.72	1-5	0.94
Cinsiyete ilişkin mahremiyet	5	4.18±0.72	1-5	0.79
Kendini koruyamayanların mahremiyeti	4	4.51±0.75	1-5	0.93
Bedensel mahremiyet	4	4.54±0.75	1-5	0.97
Uygun ortam sağlama	4	4.50±0.76	1-5	0.95

Min: minimum, Maks: maksimum, Ort: ortalama, SS: standart sapma

Tablo 3. Hemşirelerin tanıtıcı özelliklerine göre HMÖ puan ortancalarının karşılaştırılması (n=202)

Değişkenler	Ortanca	U/KW	P
Yaş			
21-27	4.66		
28-49	4.66	4657.500**	0.519
Cinsiyet			
Kadın	4.66		
Erkek	4.57	3076.000**	0.242
Medeni durum			
Evli	4.48		
Bekar	4.66	3685.000**	0.230
Eğitim düzeyi			
Lise	4.81		
Önlisans	4.64		
Lisans	4.48	13.639*	0.003
Lisansüstü	4.81		
Hemşire olarak çalışma süresi (yıl)			
1-5 yıl	4.59		
6-10 yıl	4.66		
11 ve üzeri	4.70	2.645*	0.267
Çalışmakta olduğu yoğun bakım ünitesi			
Dahili Yoğun	4.53		
Cerrahi Yoğun Bakım	4.55	3.457*	0.178
Pediyatrik Yoğun Bakım	4.77		
Yoğun bakımda çalışma süresi			
1-5 yıl	4.59		
6-10 yıl	4.70	0.908*	0.635
11 yıl ve üzeri	4.66		
Hasta mahremiyeti ile ilgili kursa vb. katılma			
Evet	4.66		
Hayır	4.66	4441.000**	0.708
HHY'nin mahremiyet ile ilgili bölümünden haberdar olma			
Evet	4.66		
Hayır	4.62	2114.500**	0.175
Çalıştığı yoğun bakımda hasta mahremiyetini ihlal edildiğini düşünme durumu			
Evet	4.66		
Hayır	4.64	1751.500**	0.782

*KW: Kruskal-Wallis H testi **U: Mann-Whitney U Testi

Literatürde yoğun bakım dışında hastanelerin farklı birimlerinde çalışan hemşirelerle yapılan çalışmalarda da hemşirelerin hasta mahremiyetine gösterdikleri özenin yüksek olduğu bulunmuştur (Aksoy ve Balcı Akpınar, 2020; Aktan ve ark., 2019; Arslan ve Demir, 2017; Aslan ve ark., 2019). Çalışma bulgularımız literatürdeki diğer araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermekle birlikte, yoğun bakım hemşirelerinin hasta mahremiyetini daha fazla koruduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada yoğun bakım hemşirelerinin mahremiyet ölçeği toplam puanı gibi ölçeğin tüm alt boyutlarındaki puan ortalamalarının da yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin ölçeğin en çok bedensel mahremiyet alt boyutunda hasta mahremiyetine özen gösterdikleri belirlenmiştir. Nitekim literatürde konu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçları da araştırmamızdan elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir (Aksoy ve Balcı Akpınar, 2020; Aktan ve ark., 2019; Ceylan ve Çetinkaya, 2019; Tanrıkulu ve ark., 2020). Yoğun bakımlarda genellikle bilinci kapalı, monitörize ve mekanik ventilatöre bağlı hastaların olması, hastalara uygulanan tedavi, tıbbi işlem ve fiziksel bakımın sık uygulanmasının yanı sıra, yoğun bakım ünitelerinin açık yerleşim düzeninde olması gibi faktörler nedeniyle hastaların çevreyi kontrol etme imkanları ve beden mahremiyetlerini koruma durumları oldukça güçtür (Bidabadi, 2017; Timmins ve ark., 2018). Nitekim çalışmamızdaki hemşirelerin en çok bedensel mahremiyeti korumaya ve sürdürmeye yönelik tutum ve davranışları, hastaların bu durumlarına yönelik farkındalıklarının fazla olmasıyla açıklanabilir. Çalışmamıza katılan hemşirelerin hasta mahremiyet ölçeğinden en düşük puanı cinsiyete ilişkin mahremiyet alt boyutundan aldıkları belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da hemşirelerin en az cinsiyete ilişkin mahremiyete önem verdikleri belirtilmektedir (Aksoy ve Balcı Akpınar, 2020; Aktan ve ark., 2019; Ceylan ve Çetinkaya, 2019; Tanrıkulu ve ark., 2020). Çalışmamızda ve diğer çalışmalarda hemşirelerin cinsiyete ilişkin mahremiyete daha az önem vermesi, hasta bakımında kadın-erkek ayırımı yapmaksızın birey merkezli yaklaşımı sergilediklerini göstermektedir.

Çalışmamızda yoğun bakım hemşirelerinin yaşı, cinsiyeti ve medeni durumuna göre hasta mahremiyet ölçeği toplam puanları ve ölçek alt boyut puanlarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunurken, eğitim düzeyinin hasta

mahremiyetine özen gösterme durumunu etkilediği saptanmıştır. Lise mezunu ve lisansüstü eğitimini tamamlamış hemşirelerin hasta mahremiyetine daha fazla özen gösterdikleri belirlenmiştir. Literatürde konu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarında farklılıklar bulunmaktadır. Aktan ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında lisansüstü mezunu olan hemşirelerin lisans mezunlarına göre hasta mahremiyetine daha fazla önem verdikleri bulunmuştur (Aktan ve ark., 2019). Candan ve Bilgili'nin (2018) çalışmasında da hemşirelerin eğitim düzeyi arttıkça hasta mahremiyeti ölçeğinden ve ölçeğin alt boyutlarından alınan puanların da yükseldiği, lisansüstü eğitimi tamamlayan hemşirelerin mahremiyet algısının en yüksek, lise mezunu hemşirelerin ise en düşük olduğu belirlenmiştir (Candan ve Bilgili, 2018). Tanrıkulu ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında ise sağlık meslek lisesinden mezun olan hemşirelerin, diğer mezuniyet derecelerine sahip hemşirelere göre hasta mahremiyetini gözetme durumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tanrıkulu ve ark., 2020). Çalışmamızdan ve diğer çalışmalardan elde edilen sonuçlarda farklılıklar olmasına rağmen, genel olarak hemşirelerin eğitim düzeyinin artmasıyla hasta mahremiyetine gösterdikleri özenin arttığı söylenebilir.

Çalışmamızda hemşirelerin çalışma yılı ve yoğun bakımda çalışma süresi arttıkça hasta mahremiyetine gösterdikleri özenin arttığı ancak bu artışın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Candan ve Bilgili'nin (2018) çalışmasında görev süresi az (1-5 yıl) ve fazla (21 yıl ve üzeri) olan hemşirelerin hasta mahremiyetine daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir (Candan ve Bilgili, 2018). Korkmaz ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında ise 21 yıl ve üzerinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine yönelik tutumunun, 1-5 yıl arasında çalışan hemşirelere göre daha olumlu olduğu saptanmıştır (Korkmaz ve ark., 2018). Demirsoy ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında 21 yıl ve daha uzun süre çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetine ilişkin algılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Demirsoy ve ark., 2021). Aslan ve arkadaşlarının (2019) çalışmasında hemşirelerin çalışma yılı arttıkça mahremiyet bilincinin de arttığı belirlenmiştir (Aslan ve ark., 2019). Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelerin çalışma yılı arttıkça, hasta mahremiyetine daha fazla özen gösterdikleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına göre yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hasta mahremiyetinin korunma ve sürdürülmesine yüksek düzeyde özen gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hemşirelerin eğitim düzeyi ile yoğun bakımda çalışma süresinin hasta mahremiyetine özen gösterme durumunu etkilediği, lise ve lisansüstü mezun hemşireler ile 5 yıldan uzun süre yoğun bakımda çalışanların hasta mahremiyetine daha çok özen gösterdiği saptanmıştır. Bu doğrultuda yoğun bakım ünitelerinde hasta mahremiyetinin gözetilmesini arttırmak amacıyla hemşirelere yönelik hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi, çalışmanın farklı hastanelerdeki yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireler ile de yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmamızdaki örneklemin yoğun bakım ünitelerinde çalışan tüm hemşireleri temsil etmeyip, sadece bir ilin üniversite hastanesindeki hemşireleri kapsamı, çalışmanın kesitsel olması araştırmanın başlıca sınırlılığıdır. Bu nedenle yoğun bakım ünitelerinde çalışan tüm hemşirelere genellenemez.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Çalışma için Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (tarih: 24.08.2020 ve karar no: 2020/193) ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi Başhekimliğinden etik uygunluk onayı alındı (17.03.2021). Araştırmaya katılan hemşirelere araştırmanın amacı açıklanmış, anket formunu sözlü ve yazılı olarak gönüllü olduklarını belirttikten sonra doldurmuşlardır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: SO, GT; Tasarım: GT,SO; Danışmanlık: GT, SO; Veri toplama ve/veya Veri İşleme SO,GT; Analiz ve/veya Yorum: SO, GT; Kaynak tarama; SO,GT; Makalenin Yazımı: SO, GT; Eleştirel inceleme: GT,SO.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

• Yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşireler hasta mahremiyetinin ihlal edildiğini düşünmektedir.

• Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşireler hastaların mahremiyetini koruma ve sürdürmeye özen göstermektedir.

• Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin eğitim düzeyi hasta mahremiyetine gösterdikleri özeni ve mahremiyet algısını etkilemektedir.

Kaynaklar

- Akar Y, Özyurt, Erduran S, Uğurlu D, Aydın İ. (2019). Hasta mahremiyetinin değerlendirilmesi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 6(1), 63-69.
- Aksoy M, Balcı Akpınar R. (2020). The relationship between patients' perception of nursing care and nursing attitudes towards patient privacy in gynecology clinics. International Journal of Scientific Reports, 6(12), 508-513.
- Aktan GG, Eşer İ, Kocaçal E. (2019). Hemşirelerin hasta mahremiyetini koruma ve sürdürme durumları ile etkileyen faktörler. Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 16(4), 301-305.
- Arslan ET, Demir H. (2017). Sağlık çalışanlarının hasta mahremiyetine ilişkin tutumu: nitel bir araştırma. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(4), 191-220.
- Aslan, FE, Çınar F, Es M. (2019). Cerrahi hemşirelerinin mahremiyet bilinçlerinin incelenmesi. Kocaeli Tıp Dergisi, 8(3), 95-103.
- Avaner E. (2018). Mahremiyet nedir? Mahremiyetin sağlık hizmetleri penceresinden görünürlüğü nasıldır? Türkiye Biyoetik Dergisi, 5(3), 110-116.
- Bidabadi FS, Yazdannik A, Zargham-Boroujeni A. (2017). Patient's dignity in intensive care unit: A critical ethnography. Nursing Ethics, 26(3), 738-752.
- Bostan S, Ünal C. (2019). Hastaların hasta mahremiyeti hakkında farkındalık ve tutumları. Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi Dergisi, 27(3), 239-249.
- Burkhardt MA, Nathaniel AK. (2013). Çağdaş Hemşirelikte Etik. (Çev. Ed: Alpar ŞE, Bahçecik N, Karabacak Ü.) 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Medikal Yayıncılık Sağlık ve Yayıncılık Hiz. Tic. Ltd. Şti. s. 52-78.
- Can N. (2020). Hasta mahremiyeti hakkı. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 147, 183-219.
- Candan M, Bilgili N. (2018). Hemşire ve ebelerin hasta mahremiyetine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3), 34-43.
- Ceylan SS, Çetinkaya B. (2019). Attitudes towards gossip and patient privacy among paediatric nurses. Nursing Ethics, 1-12.
- Çınar İÖ, Dağlı F. (2021). Mesleki uygulama yapan öğrencilerin hasta mahremiyetine ilişkin görüşü. Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi Dergisi, 29(1), 78-85.
- Demirsoy N, Öztürk H, Ergün Acar N. (2021). A Cross-Sectional Study: Patient Privacy According to Doctors and Nurses. Nursing Science Quarterly, 34(2), 114-122.
- Diler R. (2014). Mahremiyet eğitimi ve önemi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(1), 69-98.

- Gencer A, Karakoç Kumsar A. (2020). Yoğun bakım ünitesinde tedavi gören hastaların algıladıkları çevresel stresörlerin uyku kalitesine etkisi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(3), 434-443.
- Gündüz N, Altıntaş S. (2019). Hasta mahremiyetine yönelik sağlıkta kalite standartlarının hastane çalışanları üzerinde algılarının ölçülmesi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 16(1), 11 – 30.
- International Council of Nurses (ICN). (2021). The ICN code of ethics for nurses. Erişim tarihi:28.01.2022, <https://www.icn.ch/system/files/2021-10/ICNCode-of-thicsENWeb.pdf>
- Kim K, Han Y, Kim JS. (2017). Nurses' and patients' perceptions of privacy protection behaviours and information provision. *Nursing Ethics*, 24(5), 598-611.
- Korkmaz S, Arıkan G, Savaşkan A, Aydınoglu Çınar B. (2018). Perspective of Healthcare Personnel on Patient Privacy: A Case Study of a Public Hospital, *Journal of Management, Economic and Marketing Research*, 2(6), 19-35.
- Leino-Kilpi H, Välimäki M, Dassen T, Gasull M, Lemonidou C, Scott A, Arndt M. (2001). Privacy: a review of the literature. *International Journal of Nursing Studies*, 38(6), 663-671.
- Özata M, Özer K. (2017). Sağlık çalışanlarının hasta mahremiyeti konusundaki tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(1), 1-21.
- Öztürk H, Bahçecik N, Özçelik KS. (2014a). The development of the patient privacy scale in nursing. *Nursing Ethics*, 21(7), 812-28.
- Öztürk H, Özçelik SK, Bahçecik N. (2014b). Hemşirelerin hasta mahremiyetine özen gösterme durumu. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 30(3), 19-31.
- Mersin S, Bayrak Kahraman B. (2019). Yoğun bakım hastasının ve ailesinin onuruna saygı ve mahremiyet. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 23(1), 50-56.
- Mollaoglu MC, Karabulut O, Boy Y, Mollaoglu M, Karadayı K. (2022). Environmental Stressors Perceived by Patients in the Surgical Intensive Care Unit. *Turkish Journal of Intensive Care*, 20, 193-200.
- Nayeri ND, Aghajani M. (2010). Patients' privacy and satisfaction in the emergency department: a descriptive analytical study. *Nursing Ethics*, 17(2), 167-177.
- Tanrikulu F, Erol F, Ziyai NY, Gündoğdu H, Karabulut B, Dikmen Y. (2020). Hemşirelerin hasta mahremiyetini gözetme durumlarının incelenmesi. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 1(1), 22-29.
- Timmins F, Parissopoulos S, Plakas S, Naughton MT, de Vries JMA, Fouka G. (2018). Privacy at end of life in ICU: A review of the literature. *Journal of Clinical Nursing*, 27, 2274–2284.
- Tunçay GY, Uçar H. (2010). Hastaların yoğun bakım ünitesinin fiziksel ortam özelliklerine ilişkin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 17(2), 33-46.
- Türk Hemşireler Derneği (THD) (2009). Hemşireler için etik ilke ve sorumluluklar. Erişim tarihi: 12.09.2021. <https://www.thder.org.tr/hemsireler-icin-etik-ilke-ve-sorumluluklar>.
- Yılmaz SA, Celik, SS. (2022). Patient privacy: a qualitative study on the views and experiences of nurses and patients. *The Australian Journal of Advanced Nursing*, 39(2), 12-22.
- Zaybak A, Çevik K. (2016). Yoğun bakım ünitesindeki stresörlerin hasta ve hemşireler tarafından algılanması. *Dahili ve Cerrahi Bilimler Yoğun Bakım Dergisi*, 6(1), 4-9.